Rafał ŁANGOWSKI

Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki, Katedra Elektrotechniki, Systemów Sterowania i Informatyki

doi:10.15199/48.2020.04.29

Proces zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w Polsce dla odbiorcy w gospodarstwie domowym

Streszczenie. *W publikacji przedstawiono proces zmiany sprzedawcy energii elektrycznej dla odbiorcy w gospodarstwie domowym, prowadzony w detalicznym segmencie rynku energii. Szczególny nacisk położono na proces bazujący na generalnej umowie dystrybucji dla usługi kompleksowej. Odniesiono się do wszystkich, istotnych regulacji mających zastosowanie do poruszanych kwestii, ze szczególnym uwzględnieniem zapisów instrukcji ruchu i eksploatacji sieci dystrybucyjnej oraz wzorca generalnej umowy dystrybucji dla usługi kompleksowej.*

Abstract*. The electricity supplier switching process for household on retail electricity market has been addressed in this paper. In particular, the process based on general distribution agreement for the complex service has been focused on. During the presentation, reference was made to all relevant regulations applicable to the issues raised, with particular emphasis on the provisions of the Distribution Grid Code and the template of General Distribution Agreement for the Complex Service. (**The Electricity Supplier Switching Process for Household in Poland**).*

Słowa kluczowe: generalne umowy dystrybucji, proces zmiany sprzedawcy energii, rynek energii elektrycznej, zasada TPA.
Keywords: general distribution agreements, electricity supplier switching process, electricity market, third party access, TPA.

Wstęp

Obecnie funkcjonujący krajowy rynek energii elektrycznej można zdefiniować jako [1]: zbiór mechanizmów, relacji, procesów zachodzących pomiędzy podmiotami zajmującymi się wytwarzaniem energii elektrycznej (wytwórcami energii) a jej odbiorcami z udziałem podmiotów pośredniczących, umożliwiających zaspokajanie potrzeb elektroenergetycznych odbiorców, w warunkach gospodarki rynkowej. Wskazany powyżej odbiorca energii to zgodnie z art. 3 pkt. 13 ustawy Prawo energetyczne [2] każdy, kto otrzymuje lub pobiera energię na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym. Biorąc pod uwagę tematykę artykułu, to ogólne pojęcie należy doprecyzować poprzez podanie definicji odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym (OEGD). Zgodnie z art. 3 pkt. 13b) [2], OEGD to odbiorca końcowy dokonujący zakupu energii elektrycznej wyłącznie w celu jej zużycia w gospodarstwie domowym. Dla dopełnienia obrazu warto jeszcze zdefiniować termin – odbiorca końcowy. Jest to odbiorca dokonujący zakupu energii na własny użytek, do którego nie jest zaliczana energia elektryczna zakupiona w celu jej zużycia na potrzeby wytwarzania, przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej (art. 3 pkt. 13a) [2]). Warto dodać, iż OEGD, typowo na rynku energii postrzegany jest jako odbiorca indywidualny lub odbiorca grupy taryfowej G lub konsument [3]. Naturalnie jest to zbieżne z powyższymi definicjami, gdyż zgodnie z zapisami taryf dla energii elektrycznej np. [4] do grupy taryfowej G, kwalifikowani są odbiorcy, którzy w swoich punktach poboru energii (PPE) (popularnie zwanych obiektami) nie prowadzą działalności gospodarczej. Ponadto, zgodnie z art. 22^1 ustawy Kodeks cywilny [5] konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zatem, przenosząc tę definicję na grunt energetyki, można stwierdzić, iż konsument to odbiorca końcowy będący osobą fizyczną, dokonujący zakupu energii elektrycznej na podstawie umowy zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym (czynność prawna), wyłącznie w celu jej zużycia w gospodarstwie domowym (w celu niezwiązanym bezpośrednio z jego działalności gospodarczą bądź zawodową). Natomiast pomiędzy wymienionymi pośrednikami należy wskazać przede wszystkim sprzedawców energii oraz operatorów systemów dystrybucyjnych (OSD) [1]. Pierwsza grupa to zasadniczo przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesję na obrót energią elektryczną (OEE), których działalność związana jest głównie ze sprzedażą energii odbiorcom. Drugą stanowią przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesję na dystrybucję energii elektrycznej (DEE), świadczące usługę dystrybucji (transportu) energii. Warto dodać, iż do największych krajowych OSD, zgodnie z np. [6], zaliczani są: Enea Operator Sp. z o.o., Energa-Operator S.A., PGE Dystrybucja S.A., innogy Stoen Operator Sp. z o.o. i TAURON Dystrybucja S.A. W dalszej kolejności, charakteryzując polski rynek energii elektrycznej należy wspomnieć o jego strukturze. Obejmuje ona dwa zasadnicze poziomy: hurtowy i detaliczny [7]. W pierwszym z nich uczestniczą głównie wytwórcy energii i nabywcy hurtowi. Natomiast drugi, zwany często rynkiem detalicznym, to miejsce, gdzie dostawcy (wytwórcy, sprzedawcy) energii oferują odbiorcom sprzedaż energii, konkurując ze sobą zarówno ceną, warunkami sprzedaży jak i usługami dodatkowymi. Odbiorcy dokonujący zakupu energii na rynku detalicznym (w tym również, a może przede wszystkim OEGD), zwani także uczestnikami rynku detalicznego, zawierają ze sprzedawcami umowy sprzedaży energii elektrycznej (USE) lub umowy kompleksowe (UK). Zatem, z powyższego opisu wynikają dwie kluczowe cechy rynku energii. Pierwszą jest traktowanie energii elektrycznej jako towaru, a drugą fakt, iż jej sprzedaż odbywa się w ramach rynku konkurencyjnego. Uszczegóławiając, począwszy od 1 lipca 2007 roku [8,9] rynek energii elektrycznej w Polsce jest rynkiem konkurencyjnym, co oznacza m. in., że co do zasady odbiorca może kupić energię od dowolnego jej sprzedawcy, po cenie wynikającej z jego oferty. W związku z tym, począwszy od tej daty, wszyscy odbiorcy uzyskali prawo swobodnego dostępu do sieci, a więc prawo wyboru sprzedawcy energii elektrycznej w formule TPA (ang. Third Party Access) [1,10,11]. Zapisy te znalazły swoją implementację w polskim prawodawstwie m. in. w [2]. Warto dodać, iż aktualnie wydanych jest ponad 450 koncesji OEE [12] co przenosi się na fakt, że teoretycznie odbiorca może wybierać spośród ofert ponad 450 sprzedawców. W praktyce liczba aktywnych sprzedawców oferujących swoje produkty odbiorcom, w ramach rynku detalicznego, wynosi około 100. Natomiast w zakresie dystrybucji energii odbiorca korzysta z usług OSD, do którego sieci fizycznie przyłączone jest/są jego PPE. Wobec tego odbiorca nie ma możliwości zmiany OSD zakupionej od wybranego sprzedawcy energii, gdyż zmiana sprzedawcy nie powoduje fizycznego przełączenia obiektu odbiorcy do sieci innego

operatora [1]. Wynika to również z faktu, że w przeważającej większości na danym obszarze naszego kraju dostępna jest jedna infrastruktura sieciowa należąca do OSD, który w ramach tego obszaru prowadzi swoją działalność. Taka rejonizacja Polski prowadzi do monopolizacji usług dystrybucji. Zatem, w zakresie transportu energii mamy do czynienia z tzw. monopolem naturalnym. Wobec powyższego, korzystanie przez odbiorcę z energii elektrycznej związane jest zarówno z zakupem energii jak i usługi jej dystrybucji. Czynności te odbywają się na podstawie zawartych przez odbiorcę umów: albo odpowiednio ze sprzedawcą energii – USE oraz z OSD – umowa o świadczenie usług dystrybucji energii (UŚUD), albo tylko ze sprzedawcą energii na podstawie UK. Druga z możliwości, szeroko rozpowszechniona szczególnie wśród OEGD, bazuje na usłudze kompleksowej [2]. Zatem, zmiana sprzedawcy energii związana jest przede wszystkim ze zmianą postanowień USE lub UK w części sprzedażowej (rys. 1).

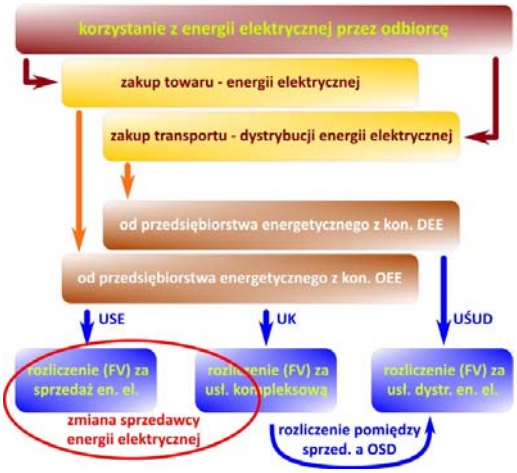

Rys.1. Zasady korzystania z energii przez odbiorców [1]

Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej

W związku z faktem, iż konkurencyjny rynek energii elektrycznej funkcjonuje w Polsce od 1 lipca 2007 roku wydawałoby się, iż zmiana sprzedawcy energii jest już tematem ugruntowanym i powszechnie znanym. Niestety aktualny stan wiedzy w społeczeństwie dotyczący m. in. możliwości swobodnego wyboru sprzedawcy, szczególnie wśród OEGD jest wciąż na niezadowalającym poziomie. W zgodnej opinii wielu ekspertów (np. [6]), nadal niezbędnym jest prowadzenie różnego typu kampanii informacyjnych na rzecz szeroko pojętej edukacji energetycznej. Powyższe potwierdza szereg badań realizowanych na zlecenie różnych instytucji związanych z rynkiem energii, takich jak: Agencja Rynku Energii lub Towarzystwo Obrotu Energią (TOE). Naturalnie sytuacja ta sukcesywnie ulega poprawie dzięki m. in. akcjom informacyjnym realizowanym np.: przez Urząd Regulacji Energetyki (URE) lub TOE, ale nadal wiele pozostaje do zrobienia. Świadczy o tym również fakt wciąż pojawiających się doniesień medialnych o kolejnych postępowaniach wszczynanych wobec niektórych sprzedawców energii, w wyniku zgłoszeń odbiorców, zarówno przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów [13,14,15] jak i URE [16]. Wobec powyższego, tematyka zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, pomimo upływu ponad 11 lat od momentu wprowadzenia mechanizmów rynku konkurencyjnego, jest nadal niezwykle aktualna.

Zmiana sprzedawcy dokonywana jest przez OSD na wniosek sprzedawcy i odbiorcy, którzy porozumieli się i zawarli USE lub UK, a sama w sobie sprowadza się do zbioru działań określanych jako proces lub procedura zmiany sprzedawcy. W oparciu o informacje dotyczące procedury zmiany sprzedawcy zawarte w instrukcjach ruchu i eksploatacji sieci dystrybucyjnych (IRiESD) największych OSD, proces zmiany sprzedawcy można zdefiniować jako [1]: zbiór działań zapoczątkowany w dniu złożenia przez odbiorcę (lub sprzedawcę w imieniu odbiorcy) oraz sprzedawcę zgłoszenia (powiadomienia o zawarciu) USE lub UK, który w konsekwencji podjętych przez OSD prac doprowadza do zmiany sprzedawcy przez odbiorcę lub w przypadku niespełnienia warunków koniecznych do realizacji procedury, do przekazania odbiorcy oraz wybranemu przez niego sprzedawcy informacji o przerwaniu procesu zmiany sprzedawcy wraz z podaniem przyczyn. Warto podkreślić, że z punktu widzenia zmiany sprzedawcy energii, aktualnie tylko OEGD mogą zawrzeć, z wybranym (innym niż historycznie związanym z obszarem danego OSD) sprzedawcą, UK. Przy czym mogą oni również, podobnie jak pozostali odbiorcy, zawrzeć ze sprzedawcą USE. Wobec powyższego można wskazać trzy podstawowe aspekty związane ze zmianą sprzedawcy energii elektrycznej. Należą do nich: zasada TPA; wymagania formalne, do których można zaliczyć m. in.: zawarcie generalnej umowy dystrybucji (GUD) i/lub generalnej umowy dystrybucji dla usługi kompleksowej (GUD-k), zawarcie umowy o świadczenie usług dystrybucji w zakresie bilansowania handlowego, dostosowanie układu pomiarowo-rozliczeniowego (UP-R) zainstalowanego w obiekcie odbiorcy do wymagań OSD, itp.; oraz zasady rozliczeń wynikające z umów zawartych przez odbiorcę ze sprzedawcą i OSD. Szczegółowy opis tych zagadnień można znaleźć w [1]. Ponadto, zasadniczy wpływ na zmianę sprzedawcy energii mają regulujące to zagadnienie dokumenty prawne. Najbardziej istotne z nich obejmują zarówno regulacje krajowe, jak i unijne. Jednym z takich dokumentów jest dyrektywa [17], która zastąpiła wcześniejszą dyrektywę [8]. Zawarto w niej m. in., kluczowe zapisy odnoszące się do zmiany sprzedawcy energii (art. 3). Zapisy te zostały przeniesione na grunt polskiego prawodawstwa poprzez ich implementację w [2], odpowiednio w art. 4, ust. 2 oraz w art. 4j, ust. 6. Do najważniejszych z nich należą m. in., co do zasady: zapewnienie wszystkim odbiorcom prawa do zakupu energii elektrycznej od wybranego przez nich sprzedawcy oraz wskazany OSD 21-dniowy termin na realizację procesu zmiany sprzedawcy. Ponadto, w [2] zawarto wiele dalszych zapisów mających zarówno bezpośredni, jak i pośredni wpływ na zmianę sprzedawcy, szczegóły można znaleźć w [1]. Poprzez pośredni wpływ rozumiane są regulacje wynikające z dokumentów determinowanych przez [2]. Należą do nich przede wszystkim: rozporządzenie [18], instrukcja ruchu i eksploatacji sieci przesyłowej oraz IRiESD. Zostały one, w adekwatny sposób w stosunku do podjętej tematyki, przedstawione w [1]. W niniejszym artykule, ze względu na bezpośredni wpływ na kształtowanie przebiegu procesu zmiany sprzedawcy, jedynie zapisy IRiESD zostaną bliżej prześledzone. W ogólności, IRiESD danego OSD stanowi zbiór wytycznych i wymagań, do przestrzegania których są zobligowani wszyscy użytkownicy systemu dystrybucyjnego (sprzedawcy, odbiorcy itd.), którzy funkcjonują na obszarze danego OSD. Znajdują się w niej m. in. zarówno ogólne zapisy wpływające na zmianę sprzedawcy [1] jak i szczegółowe przepisy bezpośrednio kształtujące przebieg procesu zmiany sprzedawcy. Należą do nich: zasady zawierania UŚUD z uczestnikami rynku detalicznego; procedura zmiany sprzedawcy oraz zasady udzielania informacji i obsługi odbiorców; oraz procedura powiadamiania o zawartych USE oraz UK. Regulacje te

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

zostały szczegółowo przedstawione w kolejnej sekcji wraz z prezentacją procesu zmiany sprzedawcy. Należy dodać, że przywoływane zapisy pochodzą z [19], przy czym warto podkreślić, iż bliźniacze regulacje można znaleźć w IRiESD pozostałych, największych OSD. Ostatnimi dokumentami, które istotnie wpływają na zmianę sprzedawcy energii, są GUD i GUD-k. Konieczność zawarcia generalnych umów dystrybucji wynika bezpośrednio z zapisów IRiESD. Regulują one przede wszystkim warunki wzajemnej współpracy pomiędzy sprzedawcą a OSD oraz określają prawa i obowiązki stron. Zatem, aby zawarte USE mogły wejść w życie, niezbędne jest zawarcie GUD i analogicznie w przypadku UK zawarcie GUD-k. Jak już wspomniano, aktualnie wyboru sprzedawcy w oparciu o UK (dokonania zmiany sprzedawcy bazującej na GUD-k) mogą dokonać jedynie OEGD przyłączeni do sieci danego OSD, z którym wybrany przez nich sprzedawca zawarł GUD-k. Należy dodać, iż OEGD dokonujący zmiany sprzedawcy bazującej na GUD-k, po przeprowadzonym procesie będzie otrzymywał jedną fakturę z tytułu usługi kompleksowej, a rozliczenie usługi dystrybucji energii będzie następowało bez jego udziału, pomiędzy sprzedawcą a OSD (rys. 1). To jedna z cech, często postrzeganych przez OEGD jako istotna zaleta wyboru sprzedawcy w oparciu o UK, w stosunku do wyboru bazującego na USE. Co do zasady GUD i GUD-k zawierane są w oparciu o swobodę zawierania umów. Zatem, ostateczny kształt poszczególnych zapisów jest wynikiem negocjacji pomiędzy sprzedawcą i OSD. Przy czym, w celu usprawnienia tego procesu, w grudniu 2009 roku dla GUD oraz w grudniu 2013 roku dla GUD-k pojawiły się rekomendacje Prezesa URE do stosowania, opracowanych wspólnie przez Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej (PTPiREE) oraz TOE wzorców generalnych umów dystrybucji. Opracowane wzorce stanowią co najmniej dobrą bazę do rozpoczęcia negocjacji pomiędzy stronami zainteresowanymi zawarciem GUD lub GUD-k, a powszechność ich wykorzystania potwierdzają informacje zawarte w [6]. W związku z tym, powołując się w dalszej części artykułu na zapisy GUD lub GUD-k, właśnie te wzorce będą przywoływane.

Proces zmiany sprzedawcy dla OEGD

Jak już wspomniano, OEGD mogą dokonywać wyboru sprzedawcy w oparciu albo o USE albo o UK. W przypadku pierwszej opcji przebieg procesu zmiany sprzedawcy jest analogiczny do obowiązującego również dla pozostałych odbiorców energii. Został on szczegółowo przedstawiony w [20,21]. W związku z tym, w niniejszej sekcji, wskazane zostaną ewentualne do niego odniesienia, podczas szczegółowej prezentacji procesu zmiany sprzedawcy bazującego na GUD-k. Należy jeszcze podkreślić, iż zaprezentowany proces bazuje na zapisach IRiESD największych OSD oraz wzorcu GUD-k. W związku z tym, został on uogólniony i w praktyce należy wziąć pod uwagę różnice występujące pomiędzy OSD, szczególnie nie należącymi do wspomnianej grupy [1]. Ponadto, proces ten jest aktualnie obowiązującym i zostanie on skorygowany w momencie wejścia w życie dedykowanych załączników zawartych w IRiESD. Stanie się tak w momencie wdrożenia Centralnego Systemu Wymiany Informacji (CSWI) [22]. Prace związane z CSWI realizowane są pod patronatem PTPiREE, jednakże trudno wskazać datę jego wdrożenia. Tym bardziej, że w związku z planami budowy Centralnego Systemu Informacji Pomiarowych sama koncepcja CSWI może ulec zmianie. A wydaje się, iż taka implementacja byłaby bardzo pożądana, gdyż stanowiłaby standaryzację zarówno samego procesu jak i po-procesowej obsługi odbiorców. Te niezwykle istotne zagadnienia, wykraczające poza ramy niniejszej publikacji, częściowo zostały poruszone w [1]. Typowo, wyjściową sytuacją dla procesu zmiany sprzedawcy bazującego na GUD-k może być (rys. 2):

a) pierwsza lub kolejna zmiana, po wcześniejszym wyborze sprzedawcy w oparciu o UK,
b) kolejna zmiana, po wcześniejszym wyborze sprzedawcy w oparciu o USE,
c) posiadanie przez OEGD umów rozdzielonych (odrębnych umów na sprzedaż i dystrybucję energii) bez zmiany sprzedawcy.

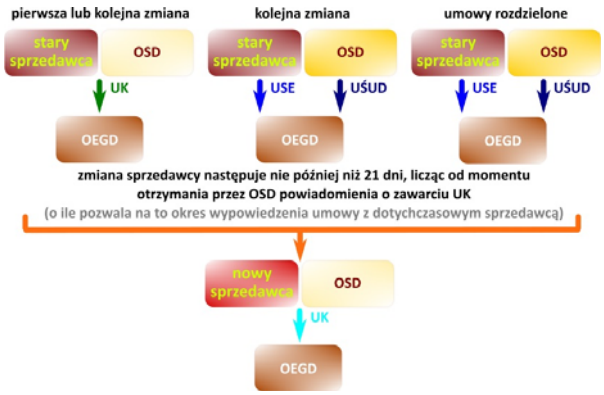

Rys.2. Proces zmiany sprzedawcy bazujący na GUD-k – sytuacja wyjściowa

W sytuacji, gdy odbiorca związany jest ze sprzedawcą UK, na rysunku 2 OSD został zaznaczony jaśniejszym odcieniem, co ma symbolizować fakt, iż formalnie nie jest on stroną tej umowy. Natomiast sam proces zmiany sprzedawcy bazujący na GUD-k można podzielić na osiem etapów (rys. 3).

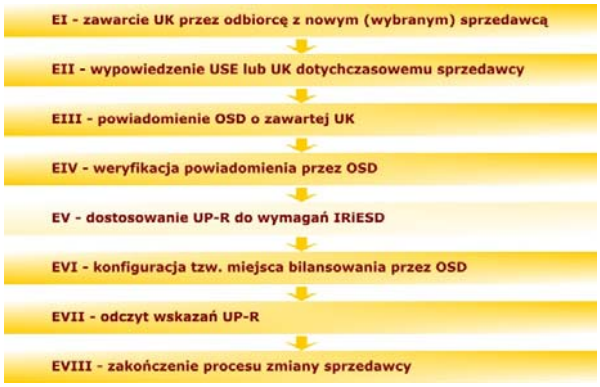

Rys.3. Etapy procesu zmiany sprzedawcy bazującego na GUD-k

EI – zawarcie UK przez odbiorcę z nowym (wybranym) sprzedawcą. OEGD powinien zawrzeć UK z nowym sprzedawcą przed rozwiązaniem wiążącej go USE lub UK ze sprzedawcą dotychczasowym. Natomiast umowa ta powinna wejść w życie od następnego dnia po zakończeniu obowiązywania dotychczasowej USE lub UK. Takie postępowanie gwarantuje zarówno ciągłość sprzedaży jak i zapobiega obowiązywaniu „podwójnych umów", a w konsekwencji „podwójnemu fakturowaniu". Warto zwrócić uwagę, iż liczba danych wymaganych do prawidłowego przygotowania UK jest znacznie obszerniejsza niż w przypadku USE. Nowy sprzedawca uzyskuje je (tzw. paszport PPE) w oparciu o przekazany OSD wniosek o dane do UK. Do wniosku sprzedawca dołącza kopię lub skan wniosku OEGD o zwarcie UK oraz oświadcza w nim,

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

iż posiada stosowne upoważnienie od OEGD do powyższych czynności. Ponadto, warto aby OEGD udzielił nowemu sprzedawcy pełnomocnictwa do przeprowadzenia, w jego imieniu, procesu zmiany sprzedawcy. Udzielenie takiego pełnomocnictwa, z jednej strony daje sprzedawcy pełną kontrolę nad realizowanym procesem, a z drugiej zdejmuje praktycznie wszystkie obowiązki z OEGD wynikające z tej realizacji. Należy jeszcze podkreślić, iż zgodnie z IRiESD oraz wzorcem GUD-k (jak i szablonami GUD-k obowiązującymi na obszarach większości OSD) sprzedawca zobowiązany jest do uzyskania pełnomocnictwa od OEGD przynajmniej w zakresie powiadomienia OSD o zawarciu UK. Innymi słowy, jeśli OEGD chce dokonywać zakupu energii od wybranego sprzedawcy powinien udzielić mu pełnomocnictwa przynajmniej w powyższym zakresie. Naturalnie nie przekreśla to OEGD możliwości dalszego uczestniczenia w procesie zmiany sprzedawcy, przy czym jest ona wykorzystywana przez OEGD niezwykle rzadko. Dodatkowo, OEGD musi przekazać wybranemu sprzedawcy informacje i dokumenty niezbędne do przeprowadzenia procesu zmiany sprzedawcy. Ich zakres określa OSD, a obejmuje on np.: dane OEGD, tytuł prawny do korzystania z obiektu, nr PPE itp. Z uwagi na wspomniany fakt, braku standaryzacji procesu, zakres tych informacji, szczególnie w stosunku do danych PPE może być różny. Oprócz powyższego, OEGD powinien udzielić OSD pełnomocnictwa do zawarcia, w jego imieniu, rezerwowej UK z wybranym sprzedawcą świadczącym taką usługę na obszarze OSD np. [23]. Kopia lub skan tego pełnomocnictwa powinna zostać dołączona przez sprzedawcę do powiadomienia o zawarciu UK. Jeżeli OEGD nie udzieli takiego pełnomocnictwa lub nie zostanie ono dołączone do powiadomienia o zawarciu UK, OSD zawrze rezerwową UK ze sprzedawcą z urzędu [2], w oparciu o upoważnienie OEGD zawarte w treści UK (lub w ogólnych warunkach umów – OWU do UK) zawartej ze sprzedawcą wybranym przez OEGD. Warto jeszcze wspomnieć, iż sprzedawca zawierając UK z OEGD powinien wywiązać się z wszelkich obowiązków informacyjnych wynikających z [24] [3]. Podobnie należy o tym pamiętać zarówno przy zawieraniu USE jak i UŚUD w procesie zmiany sprzedawcy bazującym na GUD [20,21]. Naturalnie warunkiem koniecznym dokonania zmiany sprzedawcy jest zawarta GUD-k pomiędzy OSD, do sieci którego przyłączony jest obiekt OEGD, a wybranym przez niego sprzedawcą.

EII – wypowiedzenie USE lub UK dotychczasowemu sprzedawcy. Powszechnie etap ten realizowany jest, w imieniu OEGD, przez wybranego przez niego sprzedawcę. Naturalnie wymaga to udzielenia przez OEGD, nowemu sprzedawcy stosownego pełnomocnictwa. Wypowiedzenie dotychczasowej USE lub UK powinno następować z zachowaniem wskazanego w niej okresu wypowiedzenia, przy czym warto w tym kontekście pamiętać o zapisach art. 4j, ust. 4 [2]. Należy jeszcze dodać, iż w sytuacji, gdy OEGD wiąże z dotychczasowym sprzedawcą USE, nie ma potrzeby wypowiadania UŚUD zawartej z OSD. Wynika to z faktu, iż zgodnie z IRiESD wchodząca w życie, z dniem zmiany sprzedawcy UK z nowym sprzedawcą, zastępuje w części dotyczącej świadczenia usług dystrybucji UŚUD i powoduje jej rozwiązanie. Innymi słowy, OEGD może mieć w danym okresie dla jednego PPE obowiązującą albo UK albo UŚUD.

EIII – powiadomienie OSD o zawartej UK. W etapie tym OSD zostaje powiadomiony zarówno przez nowego sprzedawcę jak i OEGD o zawarciu UK oraz o planowanym terminie rozpoczęcia sprzedaży. Powiadomienie musi zostać złożone nie później niż 21 dni przed planowanym terminem wejścia w życie UK. Jak już wspomniano w *EI*, OEGD udziela wybranemu sprzedawcy upoważnienia do tej czynności. W związku z tym, etap ten realizowany jest kompleksowo przez nowego sprzedawcę. Złożone powiadomienie musi odpowiadać wytycznym, zarówno pod względem: formy (obowiązujący wzór powiadomienia) wraz z załączonymi dokumentami, w tym z pełnomocnictwem w zakresie rezerwowej UK (patrz *EI*), terminu (np. „bramki" czasowe w dedykowanych portalach/platformach wymiany informacji (PWI)), jak i sposobu powiadomienia (PWI lub listownie), określonym przez danego OSD.

EIV – weryfikacja powiadomienia przez OSD. W terminie nie dłuższym niż 5 dni roboczych, licząc od dnia otrzymania powiadomienia, OSD dokonuje jego weryfikacji oraz informuje nowego sprzedawcę o jej wyniku. Wynik może być albo pozytywny, albo negatywny, albo OSD wskazuje braki lub błędy formalne które wymagają uzupełnienia. Należy w tym miejscu stwierdzić, iż tylko jeden z największych OSD jednoznacznie wskazuje w swojej IRiESD jakie błędy lub braki formalne nie będą powodowały negatywnej weryfikacji i sprzedawca będzie mógł je uzupełnić. Zatem, potencjalnie każdy błąd popełniony w złożonym powiadomieniu może powodować weryfikację negatywną. Jednakże analizując standardy wymiany informacji na obszarach największych OSD można dojść do wniosku, iż praktycznie każdy błąd lub brak formalny może zostać poprawiony lub uzupełniony. To jeden, z niestety wielu, przykładów nieprecyzyjnych uregulowań w polskim prawodawstwie związanym ze zmianą sprzedawcy. Inne przykłady można znaleźć w [1]. Jeżeli OSD wskaże błędy lub braki formalne, sprzedawca ma 5 dni roboczych na ich uzupełnienie. Jeżeli nie zostaną one uzupełnione, wówczas powiadomienie zostanie zweryfikowane negatywnie. Warto podkreślić, iż dokonując negatywnej weryfikacji OSD jest zobligowany do wskazania wszystkich powodów takiej decyzji. Zatem, za niedopuszczalne należy uznać sytuacje, gdy np. w złożonym powiadomieniu popełnione zostały dwa błędy powodujące jego negatywną weryfikację, a OSD wskazał tylko jeden z nich. Takie działanie OSD, może powodować nieuzasadnione opóźnianie zmiany sprzedawcy. Wynika to z faktu, że konsekwencją negatywnej weryfikacji powiadomienia jest przerwanie przez OSD procesu zmiany sprzedawcy. A to z kolei wymaga złożenia nowego powiadomienia o zawartej UK, co naturalnie przenosi się na opóźnienie w świadczeniu usługi kompleksowej OEGD przez wybranego przez niego sprzedawcę. Natomiast, jeżeli powiadomienie odpowiada wszystkim standardom określonym przez OSD oraz zostały dołączone do niego wszystkie niezbędne dokumenty, OSD dokonuje jego pozytywnej weryfikacji.

EV – dostosowanie UP-R do wymagań IRiESD. Obowiązek dostosowania UP-R do wymagań IRiESD spoczywa na jego właścicielu. Zgodnie z obecnymi uwarunkowaniami, typowo właścicielem UP-R zainstalowanych w obiektach OEGD jest OSD [1]. Zatem, wszelkie działania w tym zakresie leżą po stronie OSD. Co więcej zgodnie z IRiESD, w większości przypadków nie ma potrzeby dokonywania jakichkolwiek działań w tym zakresie, co symbolizuje jaśniejszy odcień na rysunku 3.

EVI – konfiguracja tzw. miejsca bilansowania przez OSD. W etapie tym, dla pozytywnie zweryfikowanego powiadomienia dotyczącego danego PPE, następuje jego przyporządkowanie do podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie handlowe, który został wskazany przez wybranego przez OEGD sprzedawcę.

EVII – odczyt wskazań UP-R. Odczyt wskazań UP-R wykonywany jest przez OSD z maksymalnie 5-cio dniowym wyprzedzeniem lub opóźnieniem w stosunku do daty

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

zmiany sprzedawcy. Dla odbiorców przyłączonych do sieci na napięciu do 1 kV (typowi OEGD) OSD może ustalić wskazania UP-R w oparciu o przekazany, najpóźniej jeden dzień po zmianie sprzedawcy, przez OEGD i zweryfikowany przez OSD odczyt na dzień zmiany sprzedawcy. W sytuacji braku takiej możliwości ustalenie wskazania UP-R następuje w oparciu o szacunek bazujący na ostatnim, typowo, nie starszym niż 3 miesiące, odczycie UP-R. Szacunek ten powinien zostać wykonany z uwzględnieniem przyznanego standardowego profilu zużycia lub średniodobowego zużycia energii elektrycznej w ostatnim okresie rozliczeniowym usług dystrybucji, za który OSD posiada odczytane wskazanie.

EVIII – zakończenie procesu zmiany sprzedawcy. Etap ten kończy proces zmiany sprzedawcy. Następuje w nim przekazanie przez operatora OEGD i nowemu sprzedawcy informacji o rozpoczęciu sprzedaży energii przez wybranego sprzedawcę do OEGD, w oparciu o zawartą UK.

Warto podkreślić, iż przedstawiony proces charakteryzuje się znacznym stopniem skomplikowania. Ponadto, jego przebieg może różnić się na obszarach poszczególnych OSD np. inna kolejność wskazanych etapów lub ich grupowanie. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę na znaczną liczbę danych i dokumentów przekazywanych zarówno w trakcie procesu jak i na etapie pozyskiwania paszportu PPE. Powoduje to, iż nietrudno o pomyłkę. A konsekwencje takich błędów mogą być bardzo poważne (ich opis zawarto w kolejnej sekcji). Wobec powyższego, w opinii autora, zasadnym jest zarówno uproszczenie procesu jak i jego ujednolicenie. Wyjściem naprzeciw tym postulatom mogą być wspomniane prace realizowane w ramach CSWI. Jednakże, warto również pochylić się nad długo oczekiwaną nowelizacją [18], w której zgodnie z [2] powinna zostać zawarta obowiązująca na terenie całego kraju procedura zmiany sprzedawcy.

Realizacja procesu

W niniejszej sekcji przedstawiono dwa wyraziste przykłady zawiłych sytuacji, które mogą się pojawić w trakcie realizacji procesu zmiany sprzedawcy bazującego na GUD-k. Mogą mieć one negatywne skutki dla wszystkich stron procesu, a zwłaszcza dla OEGD. Podobne rozważania dotyczące procesu bazującego na GUD można znaleźć w [21]. Warto jeszcze zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 27 [24] OEGD (konsument) ma prawo, w ciągu 14 dni, odstąpić od UK zawartej na odległość lub poza lokalem nowego sprzedawcy. W związku z tym, w celu przeciwdziałania ewentualnym sytuacjom spornym w wyżej wymienionych przypadkach, zasadnym wydaje się rozpoczynanie procesu zmiany sprzedawcy (licząc od *EII*) po upływie tego okresu.

SI – Nieskuteczne wypowiedzenie. Jest to sytuacja, gdy dotychczasowy sprzedawca nie wyraził zgody na rozwiązanie, we wskazanym w wypowiedzeniu (*EII*) terminie, wiążącej go z OEGD umowy. Decyzja ta wynika z błędu w złożonym wypowiedzeniu, w postaci np.: wskazania błędnego okresu wypowiedzenia, błędnego oznaczenia OEGD lub PPE, itp. Typową praktyką przy realizacji procesu jest równoczesne z powyższym działaniem, złożenie powiadomienia o zawarciu UK (*EIII*). Zatem, zgodnie z przebiegiem procesu (rys. 3), OSD dokona jego weryfikacji (*EIV*). Jeżeli jej wynik będzie pozytywny, wówczas OEGD zostaje narażony na podwójne fakturowanie. Innymi słowy, OSD przeprowadzi proces zmiany sprzedawcy, a tym samym wejdzie w życie UK z nowym sprzedawcą. Równocześnie z nią będzie obowiązywała USE (lub UK w części sprzedażowej) ze sprzedawcą dotychczasowym. W związku z tym, OEGD otrzyma fakturę za sprzedaż energii od obu sprzedawców. Rozwiązanie tego typu sytuacji jest bardzo trudne i w dużej mierze zależy od dobrej woli sprzedawców. Wynika to z faktu, iż aktualnie brak regulacji prawnych określających sposób postępowania w takich okolicznościach. Należy zwrócić uwagę, iż jeżeli, doszło do przedstawionej sytuacji wskutek błędu popełnionego przez nowego sprzedawcę, OEGD może starać się o wyrównanie przez sprzedawcę poniesionych przez niego strat z tego tytułu. Zatem, oprócz strat wizerunkowych sprzedawca naraża się również na wymierne straty finansowe. Warto dodać, iż podobne konsekwencje sprzedawca może odczuć w sytuacji, gdy wynik weryfikacji będzie negatywny. Wynika to z faktu, iż nastąpi przerwanie procesu skutkujące opóźnieniem w rozpoczęciu świadczenia usługi kompleksowej. Naturalnie różnicą będzie brak podwójnego fakturowania OEGD, gdyż UK z nowym sprzedawcą nie wejdzie w życie.

SII – Negatywna weryfikacja. Jest to sytuacja, gdy OSD negatywnie zweryfikował złożone powiadomienie o zawartej UK. Decyzja ta wynika z błędu w powiadomieniu, w postaci np.: braku możliwości jednoznacznego zidentyfikowania PPE, błędnego oznaczenia OEGD, błędnych danych PPE, itp. Analogicznie jak powyżej, równocześnie zostało złożone wypowiedzenie dotychczasowej USE lub UK (*EII*). Jeżeli zostanie ono przyjęte przez dotychczasowego sprzedawcę, wówczas OEGD zostaje narażony na rezerwową sprzedaż energii prowadzoną przez wskazanego przez niego. sprzedawcę rezerwowego lub sprzedawcę z urzędu (*EI*). W ogólności, w obecnych uwarunkowaniach rynkowych tematyka sprzedaży rezerwowej (lub świadczenia rezerwowej usługi kompleksowej), jest zagadnieniem samym w sobie i wykracza poza ramy niniejszej publikacji. Niemniej jednak warto dodać, iż z punktu widzenia uczestników rynku jest ona najlepiej określona właśnie dla OEGD. Przy czym, typowo ceny energii w ramach tego typu sprzedaży są zdecydowanie wyższe niż ceny „podstawowych" ofert sprzedawców. Natomiast, jeżeli dotychczasowy sprzedawca nie będzie honorował złożonego wypowiedzenia, negatywna weryfikacja powiadomienia będzie skutkowała „tylko" opóźnieniem w rozpoczęciu sprzedaży energii przez nowego sprzedawcę. Ogólne konsekwencje wynikające z *SII* są dla wybranego sprzedawcy analogiczne jak w *SI*, ale bardziej uciążliwe dla OEGD.

Powyższe sytuacje, w powiązaniu z brakiem standaryzacji procedury zmiany sprzedawcy wymagają od przeprowadzających proces niezwykłej dbałości o wszystkie szczegóły. Ponadto, uwzględniając liczbę realizowanych procesów przez aktywnego sprzedawcę, prawidłowa ich realizacja, bez aplikacji wspomagającej, wydaje się być zadaniem co najmniej bardzo trudnym. Zatem, drugim obok wspomnianych zmian w regulacjach prawnych, czynnikiem zwiększającym efektywność prowadzenia procesu oraz zapobiegającym np. wskazanym przypadkom, jest rozwój wspomagających realizację procesów narzędzi komputerowych.

Podsumowanie

W artykule przedstawiony został proces zmiany sprzedawcy bazujący na GUD-k wraz z odniesieniem się do wszystkich istotnych regulacji mających zastosowanie do poruszanych kwestii. W końcowej części przedstawiono skomplikowane sytuacje wraz z ich konsekwencjami, które mogą wystąpić w trakcie realizacji procesu. Wskazane w kilku miejscach niejednoznaczności lub luki w regulacjach oraz brak standaryzacji procesu zmiany sprzedawcy pokazują, iż pomimo upływu ponad 11 lat od momentu wprowadzenia mechanizmów rynku konkurencyjnego, nadal wiele elementów wymaga poprawy. Tematyka wydaje się niezwykle aktualna, gdyż z jednej strony mamy do

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl

czynienia z wciąż niezadowalającą (aczkolwiek rosnącą) świadomością energetyczną odbiorców, szczególnie w gospodarstwach domowych, a z drugiej z zarówno coraz bardziej atrakcyjnymi ofertami sprzedawców, z kolejnymi sprzedawcami wchodzącymi na rynek energii jak i niejednokrotnie z coraz bardziej agresywną polityką pozyskiwania klientów przez sprzedawców. Świadczy o tym chociażby liczba skarg odbiorców na praktyki stosowane przez nieuczciwych sprzedawców energii i gazu, która zgodnie z danymi URE wzrosła z 2636 w roku 2012 do 4941 w roku 2016. W związku z tym, wszelkie działania zmierzające zarówno do wyjaśniania mechanizmów zmiany sprzedawcy energii jak również kreowania nowych, efektywniejszych rozwiązań w tym zakresie wydają się bardzo pożądane.

***Autorzy**: dr inż. Rafał Łangowski, Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki, Katedra Elektrotechniki, Systemów Sterowania i Informatyki, ul. G. Narutowicza 11/12, 80-233 Gdańsk, E-mail: rafal.langowski@pg.edu.pl.*

LITERATURA

[1] Łangowski R., Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej – uwarunkowania rynkowe w Polsce, *Rynek Energii*, 3 (2016), 3-12.
[2] Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z dn. 25.09.2012 r. poz. 1059) z późn. zm.
[3] Czarnecka M., Obowiązki informacyjne a zachowania konsumentów na rynku energii elektrycznej. Studium ekonomii prawa, *Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.*, Warszawa 2018.
[4] Taryfa dla energii elektrycznej Energa-Operator SA z siedzibą w Gdańsku zatwierdzona decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr DRE.WPR.4211.6.11.2017.JSz z dn. 14.12.2017 r. z późn. zm.
[5] Ustawa Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. z dn. 18.05.1964 r. poz. 93) z późn. zm.
[6] Urząd Regulacji Energetyki, Sprawozdanie z działalności Prezesa URE w 2018 r., Warszawa 2019.
[7] Mielczarski W., Rynki energii elektrycznej. Wybrane aspekty techniczne i ekonomiczne, *Wydawnictwo Agencji Rynku Energii S.A. i Energoprojekt-Consulting S.A.*, Warszawa 2000.
[8] Dyrektywa nr 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca Dyrektywę 96/92/WE (Dz.U. L 176, 15/07/2003).
[9] Bartosik M., Kamrat W., Kaźmierkowski M., Lewandowski W., Pawlik M., Peryt T., Skoczkowski T., Strupczewski A., Szeląg A., Polityka i porządek prawny w polskiej energetyce na tle polityki Unii Europejskiej, *Przegląd Elektrotechniczny*, 92 (2016), nr.9, 287-295.
[10] Podolski P., Rohatyński K., Wnukowska B., Metoda AHP w wyborze sprzedawcy energii, *Przegląd Elektrotechniczny*, 87 (2011), nr.11, 68-71.
[11] Kałat W., Niezawodnościowa ocena lojalności klienta względem sprzedawcy energii elektrycznej w warunkach swobody jego wyboru, *Przegląd Elektrotechniczny*, 92 (2016), nr.3, 140-143.
[12] Urząd Regulacji Energetyki, https://rejestry.ure.gov.pl/c/1, dostęp: 23.08.2019r.
[13] Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=14067, dostęp: 23.08.2019r.
[14] Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=15170, dostęp: 23.08.2019r.
[15] Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=15464, dostęp: 23.08.2019r.
[16] Centrum Informacji o Rynku Energii, http://www.cire.pl/item,149961,1,0,0,0,0,0,ure-wszczal-postepowania-przeciw-spolce-polski-prad-i-gaz.html, dostęp: 23.08.2019r.
[17] Dyrektywa nr 2009/72/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca Dyrektywę 2003/54/WE (Dz.U. L 211, 14/08/2009).
[18] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 04 maj 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz.U. z dn. 29.05.2007 r. poz. 623) z późn. zm.
[19] Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej Energa-Operator SA zatwierdzona decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr DRR-4321-59(6)/2013/MKo1 z dn. 16.12.2013 r. z późn. zm.
[20] Łangowski R., Electricity Supplier Switching Process in Poland – a Process Based on the General Distribution Agreement, *Acta Energetica*, 1 (2017), n.30, 39-44.
[21] Łangowski R., Proces zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w Polsce, *Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej*, 53 (2017), 27-30.
[22] Centralny System Wymiany Informacji, http://cswi.ptpiree.pl/o-cswi, dostęp: 23.08.2019r.
[23] Energa-Operator S.A., https://energa-operator.pl/uslugi/zmiana-sprzedawcy/zasady-i-warunki, dostęp: 23.08.2019r.
[24] Ustawa o prawach konsumenta z dnia 30 maja 2014 r. (Dz.U. z dn. 24.06.2014 r. poz. 827) z późn. zm.

MOST WIEDZY Pobrano z mostwiedzy.pl